

Noordzij zegt, Leo. Ik ken trouwens zijn veranderde meeningen. Gelukkig hij, nietwaar, die de moed en de kracht heeft zich telkens opnieuw te herzien. In de laatste tijd zijn wij-schrijvers, hier in Holland, allemaal denkers geworden, filosofen en moralisten!"

De criticus grinnikte even, gemaakt en sarcastisch; zijn mond trok met rukjes naar rechts. En plagend vriendelijk, terwijl zijn glanzige blikken, verstandhouding zoekend, naar Paulines oogen bleven gaan: „Allemaal, ja zeker, behalve misschien juist.... ehem!.... onze vriend Hoogland. Een voortreffelijk kunstenaar, maar wat eenzijdig plastisch. Hij gunt zijn denken geen invloed genoeg op zijn.... overigens zoo uitnemende kunstprestaties.... hè-hè!"

„Mij dunkt toch ook," ging Leo, die niet geluisterd had, op zijn eigen gedachtegang voort, „dat de doelbewuste idee, de idee der doelbewustheid meen ik, tegenwoordig meer en meer doordringt en overhand krijgt in haast alle kunsten. Ook de nieuwste schilders, de zoogenaamd kubistische — het schijnt een verkeerde naam te zijn — zoeken naar stijl; ze geven zich rekenschap van wat een schilderij behoort te zijn; ze doordenken, beredeneeren...."

Een scherpe lach van Huib sneed zijn woorden af. „Juist ja! Behóórt te zijn! Beredeneeren! Brr....! Aan een echt kunstenaar dringt zijn onderwerp zich op, en zijn gedachte, en zijn manier van werken, alles, álles! Een stijl, die niet van zelf ontstaat, die niet de natuurlijke uiting van den schepper zelf is.... dat is...."

„De groote stijl van zijn tijdvak, waaraan zijn zoogenaamde individualiteit zich ongemerkt onderschikt.... ongescheiden onderscheiden, nietwaar," zei nu rustig Noordzij.

„Hm! Ja-ja! In een tijd ten minste, waarin zoo'n werkelijk groote stijl bestaat." Hoogland voelde zich warm worden; zijn gedachten verwarden zich eenigermate — des te heftiger werd zijn taal. En het gesprek begon scherper van toon te worden, de gezichten verstrakten zich; vooral Leo van Duym, bij Noordzij steun vindend, viel dapper aan, toonend zijn beroemde welsprekendheid. Met l' a r t p o u r l' a r t was het nu toch wel gedaan. Het hoogste doel van de kunst moest zijn: de veredeling en verheffing, de verbetering van het menschdom, en dat doelbewust.

„Oho!" riep Hoogland uit, „dus je meent dat wij met jelle moesten concurreeren! Je bent wel opofferend! Maar maak je niet ongerust, vriend. Een dichter vraagt naar al die dingen niet. Hij pretendeert niets te verbeteren. Hij geeft eenvoudig zichzelf, hij stort zich uit. Hij buigt zich over die diepste menschelijke afgrond, zijn eigen hart, en zegt wat hij daar vindt.... wat daarin lééft.... Gedachte, gedachte...? Het woord is veel te klein immers, te dor, te nuchter.... Ja, dát is nu nuchter